

POSTANOWIENIE

Dnia 28 stycznia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

w sprawie z wniosku I. M.
z udziałem A. G.
o podział majątku wspólnego,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 28 stycznia 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej uczestnika
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 23 kwietnia 2021 r., sygn. akt IV Ca [...],

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,
pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
kasacyjnego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną uczestnika A. G. od postanowienia Sądu Okręgowego w K. z dnia 23 kwietnia 2021 r. Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych

przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W judykaturze już wielokrotnie wypowiedziano się na temat charakteru skargi kasacyjnej (zob. np. postanowienia SN z dnia: 13 czerwca 2018 r., II CSK 71/18; 15 kwietnia 2021 r., I CSK 43/21; 25 sierpnia 2021 r., II CSK 216/21). Wskazano m.in., że skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej.

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony – co należy podkreślić – wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

W tym kontekście Sąd Najwyższy wskazuje, że skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia. Jego rozpoznanie nie ma charakteru postępowania w ramach trzeciej instancji. Służy realizacji konstytucyjnych i ustawowych zadań Sądu Najwyższego, wśród których pozostają przede wszystkim nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP). Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. z 2021 r., poz. 1904) jego obowiązki obejmują zapewnienie jednolitości orzecznictwa i rozstrzyganie

zagadnień prawnych. Tym właśnie celom wypada podporządkować także rozstrzygnięcie skarg kasacyjnych.

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. Odwołanie się do tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wymaga – jak wynika z orzecznictwa Sądu Najwyższego – sformułowania tego zagadnienia z przytoczeniem wiążących się z nim konkretnych przepisów prawnych oraz przedstawienia argumentów świadczących o rozbieżnych ocenach prawnych (zob. np. postanowienia SN z dnia: 7 czerwca 2005 r., V CSK 3/05; 25 maja 2021 r., II CSK 96/21). Ponadto, w judykaturze Sądu Najwyższego utrwalił się pogląd, że wskazanie przyczyny określonej w powołanym przepisie nakłada na skarżącego obowiązek przedstawienia zagadnienia o charakterze abstrakcyjnym wraz z argumentami prowadzącymi do rozbieżnych ocen prawnych, wykazania, że nie zostało ono rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie, a wyjaśnienie go ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia tej konkretnej sprawy, ale także innych podobnych spraw, przyczyniając się do rozwoju prawa. Nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. m.in. postanowienia SN z dnia: 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14; 15 kwietnia 2021 r., I CSK 720/20). Występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego w zasadzie powinno spełniać wymagania stawiane zapytaniu przedstawianego przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c.), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. np. postanowienia SN z dnia: 24 października 2012 r., I PK 129/12; 8 maja 2015 r., III CZP 16/15, Biul. SN 2015, nr 5). Zagadnienie to nie może być przy tym pozorne, czyli m.in. nie może stanowić próby obejścia dokonanych przez sądy ustaleń faktycznych i oceny dowodów (art. 398³ § 3 i art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Zdaniem skarżącego w sprawie występują istotne zagadnienia prawne, które wymagają odpowiedzi na następujące pytania: „(1) czy „ważne powody”, o których

mowa w art. 43 § 2 k.r.o., powinny dotyczyć tylko i wyłącznie kwestii związanych z gromadzeniem wspólnego majątku małżonków, zatem czy powinny być one oceniane w aspekcie majątkowym, czy też mogą być one rozpoznawane także w szerszym aspekcie, a zwłaszcza w aspekcie etycznym i moralnym związanym z całokształtem funkcjonowania związku małżeńskiego i czy aspekty etyczne należy brać pod uwagę przy ocenie tego, w jakim stopniu małżonek przyczynił się do powstania majątku; (2) czy korzystanie przez wnioskodawczynię z pomocy opiekunek i gosposi domowych zajmujących się dziećmi i wykonujących różne prace domowe, zatrudnianych i opłacanych za pieniądze pochodzące z majątku wspólnego, ale wypracowane przez uczestnika, można uznać za nakład „osobistej” pracy wnioskodawczynie, który powinien być uwzględniany przy ustalaniu stopnia, w jakim przyczyniła się ona do powstania majątku wspólnego?”.

Jednocześnie skarżący pierwsze zagadnienie łączy z przesłanką potrzeby wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, która ujawnia się poprzez potrzebę wskazania definicji pojęcia „ważne powody” w rozumieniu art. 43 § 2 k.r.o.

Przedstawione przez skarżącego pytania nie stanowią istotnych zagadnień prawnych we wskazanym rozumieniu. W istocie są pytaniami o trafność stanowiska Sądów *meriti* wyrażonego w związku z rozstrzygnięciem tej konkretnej sprawy i polemiką z tym stanowiskiem. Zostały one odniesione do stanu faktycznego i przebiegu postępowania w tej sprawie, a skarżący nie wykazuje ich bardziej ogólnego znaczenia. Natomiast zawarta w uzasadnieniu wniosku argumentacja – w konfrontacji z motywami rozstrzygnięcia – nie przekonuje do tezy, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest uzasadnione. Skarżący nie przedstawił również wyводу, który wskazywałby – w odniesieniu do przepisów – na czym te wątpliwości polegają, ani jakie są ewentualnie w tym przedmiocie rozbieżności w orzecznictwie. Ponadto odnośnie do drugiego pytania zauważenia wymaga, iż nie ma ono charakteru prawnego, a wyartykułowane wątpliwości nie są natury prawnej.

Jeżeli chodzi o pierwsze zagadnienie prawne, dodatkowo wymaga zauważenia, że nie ma ono przymiotu „nowości”, gdyż Sąd Najwyższy

wypowiedział się już w niniejszej materii i to nie jednokrotnie. W orzecznictwie zdefiniowano ważne powody na gruncie omawianego unormowania jako okoliczności, które oceniane z punktu widzenia zasad współżycia społecznego sprzeciwiają się przyznaniu jednemu z małżonków korzyści z tej części majątku wspólnego, do której powstania ten małżonek nie przyczynił się. Podkreśla się przy tym, że ocena ważnych powodów ma nie tylko aspekt majątkowy, ale również etyczny, co wyraża się w postulatcie dokonywania ich oceny przy uwzględnieniu zasad współżycia społecznego. Nie chodzi tu jednak o winę w rozkładzie pożycia, ale o winę odnoszoną do nieprzyczyniania się lub przyczyniania się w mniejszym stopniu niż to wynika z możliwości małżonka (zob. postanowienie SN z dnia 15 maja 2020 r., IV CSK 546/19 i powołane tam orzecznictwo). Nie ma zatem również potrzeby dokonywania wykładni tego przepisu.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance oczywistej jej zasadności oznacza natomiast, zgodnie z poglądem utrwalonym w judykaturze, że skarżący musi przedstawić dokładny wywód, na czym – jego zdaniem – polega oczywista zasadność skargi w danej sprawie z przytoczeniem przepisów, których naruszenie ją spowodowało oraz argumentację wskazującą na to, dlaczego opisane naruszenie doprowadziło do wydania oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Innymi słowy, skoro przesłanką wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest twierdzenie skarżącego, że skarga jest oczywiście uzasadniona, to powinien on w uzasadnieniu wniosku zawrzeć wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta „oczywistość” i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia. Przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. np. postanowienia SN z dnia: 15 kwietnia 2021 r., IV CSK 617/20; 25 sierpnia 2021 r., II CSK 155/21).

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia powyższych wymogów – nie wykazano, aby w sprawie występował stan „oczywistej zasadności” skargi kasacyjnej w rozumieniu powyższego przepisu.

Skarżący nie przedstawił odpowiedniej argumentacji, którą wykazałaby taką oczywistą zasadność, a w skardze zawarto polemikę z wywodami poczynionymi przez Sąd Okręgowy.

Sąd Okręgowy odniósł się do podniesionego przez skarżącego zarzutu, że korzystanie przez wnioskodawczynię z pomocy opiekunek i gospośi domowych powoduje, iż wykonywane przez te osoby czynności nie można uznać za nakład „osobistej” pracy wnioskodawczynie przy wychowaniu dzieci i pracy we wspólnym gospodarstwie domowym. Sąd ten wskazał bowiem, iż opiekunki zatrudnione były jedynie na czas nieobecności wnioskodawczynie, kiedy ona m.in. wychodziła z domu na zebrania w szkole, zakupy do sklepu lub na targ z pracownikami. W szczególności Sąd drugiej instancji ustalił, iż opiekunki nie świadczyły pracy w zakresie wskazanym przez skarżącego, tylko bowiem niektóre z nich, i to sporadycznie, gotowały, czy wykonywały zlecone przez wnioskodawczynię zadania, gdy ona była w zaawansowanej ciąży. Ponadto, jak wskazał Sąd Okręgowy, osoby te nie sprzątały, nie prały, nie odrabiały lekcji z dziećmi, nie uczestniczyły w zebraniach w szkole, jak również nie załatwiała bieżących spraw związanych z domem – zadania te wykonywała bowiem wnioskodawczynie. To że skarżący bagatelizuje udział i zaangażowanie wnioskodawczynie w opiekę nad trójką dzieci oraz sprawowaniem przez nią pieczy nad domem, nie ma znaczenia dla zastosowania przedmiotowego przepisu. Poza tym Sąd Okręgowy wyjaśnił skąd pochodziły środki finansowe na zapewnienie tej „szczątkowej” pomocy z zewnątrz.

W powyższym kontekście należy również dodać, że Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 *in fine* k.p.c.), a zatem nie jest rolą Sądu Najwyższego ponowne dokonywanie ustaleń faktycznych w przedmiocie zakresu zadań, które wykonywała w trakcie małżeństwa uczestniczka. Ponadto Sąd Okręgowy nie dokonał odmiennej oceny stanu faktycznego od Sądu Rejonowego, jedynie wskutek odniesienia się do zarzutu podniesionego przez skarżącego, uzupełnił materiał dowodowy poprzez zeznania osób, które wspierały wnioskodawczynię w opiece nad dziećmi. Ustalenia poczynione przez Sąd drugiej instancji nie są – wbrew twierdzeniom skarżącego – odmienne od tych poczynionych przez Sąd

pierwszej instancji; stanowią one jedynie doprecyzowanie roli oraz zadań pełnionych przez opiekunki oraz gosposie domowe.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2019 r. (II CSK 62/18, OSNC-ZD 2020, nr B, poz. 33) przypomniał, że w obowiązującym modelu apelacji pełnej rola sądu drugiej instancji nie ogranicza się jedynie do samego aktu kontroli zaskarżonego rozstrzygnięcia, ale obejmuje także powinność merytorycznego rozpoznania sprawy. Celem postępowania apelacyjnego jest bowiem ponowne i wszechstronne merytoryczne rozpoznanie sprawy. Przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Zebrany materiał w rozumieniu tego przepisu, to dowody przeprowadzone w sprawie oraz fakty powszechnie znane, znane sądowi urzędowo, fakty przyznane, a także objęte twierdzeniami jednej strony, co do których druga strona nie wypowiedziała się. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego. Sąd drugiej może zmienić ustalenia faktyczne stanowiące podstawę wydania orzeczenia co do istoty sprawy sądu pierwszej instancji bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, uzasadniającego odmienne ustalenia, chyba że szczególne okoliczności wymagają ponowienia lub uzupełnienia tego postępowania.

Z powyższych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, nie znajdując też okoliczności, które w ramach przedsądu jest obowiązany brać pod uwagę z urzędu, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (skarga kasacyjna dotyczyła postanowienia wstępnego).